ประโยค ป.ธ. ๓
สัมพันธ์ไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๒

อุปาสิกา มุหุตฺเตเนว ยาคุขชฺชกํ สมฺปาเทตฺวา อทาสิ ฯ อถ สา ภตฺตํ สมฺปาเทสฺสามีติ อวิทูเร นิสินฺนา ตณฺฑุเล โธวติ ฯ ตสฺมึ สมเย สา ยกฺขินี กหํ นุ โข สามเณโร กจฺจิ ภิกฺขาหารํ ลภติ โนติ อาวชฺชมานา ตสฺส วิพฺภมิตุกามตาย นิสินฺนภาวํ ญตฺวา มา เหว โข เม เทวตานํ อนฺตเร ลชฺชํ อุปฺปาเทยฺย คจฺฉามิสฺส วิพฺภมเน อนฺตรายํ กริสฺสามีติ อาคนฺตฺวา ตสฺส สรีเร อธิมุจฺจิตฺวา คีวํ ปริวตฺเตตฺวา ภูมิยํ ปาเตสิ ฯ โส อกฺขีหิ ปริวตฺเตหิ เขเฬน ปคฺฆรนฺเตน ภูมิยํ วิปฺผนฺทิ ฯ อุปาสิกา ปุตฺตสฺส ตํ วิปฺปการํ ทิสฺวา เวเคนาคนฺตฺวา ปุตฺตํ อาลิงฺคิตฺวา อุรูสุ นิปชฺชาเปสิ ฯ สกลคามวาสิโน อาคนฺตฺวา พลิกมฺมาทีนิ กรึสุ ฯ อุปาสิกา ปน ปริเทวมานา อิมา คาถา อภาสิ

จาตุทฺทสึ ปญฺจทสึ ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมึ
ปาริหาริยปกฺขญฺจ อฏฺฐงฺคสุสมาคตํ
อุโปสถํ อุปวสนฺติ พฺรหฺมจริยํ จรนฺติ เย
น เตหิ ยกฺขา กีฬนฺติ อิติ เม อรหตํ สุตํ
สาหานิ อชฺช ปสฺสามิ ยกฺขา กีฬนฺติ สานุนาติ ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓
สัมพันธ์ไทย

อุปาสิกา สยกตฺตา ใน อทาสิ ฯ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก มุหุตฺเตน ตติยาวิเสสน ใน สมฺปาเทตฺวา เอว ศัพท์ อวธารณ เข้ากับ มุหุตฺเตน ยาคุขชฺชกํ การิตกมฺม ใน สมฺปาเทตฺวา ฯ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อทาสิ ฯ

อถ กาลสตฺตมี ใน โธวติ สา วิเสสน ของ อุปาสิกา ฯ สยกตฺตา ใน โธวติ ฯ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก "อหํ เหตุกตฺตา ใน สมฺปาเทสฺสามิ ภตฺตํ การิตกมฺม ใน สมฺปาเทสฺสามิ ฯ อาขฺยาตบท เหตุกตฺตุวาจก อิติ ศัพท์ อาการ ใน จินฺเตตฺวา ฯ ปุพฺพกาลกิริยา ใน นิสินฺนา อวิทูเร อาธาร ใน นิสินฺนา ฯ วิเสสน ของ อุปาสิกา ตุณฺหุเล อวุตฺตกมฺม ใน โธวติ ฯ

ยกฺขินี เหตุกตฺตา ใน ปาเตสิ สามเณรํ การิตกมฺม ใน ปาเตสิ ฯ อาขฺยาตบท เหตุกตฺตุวาจก ตสฺมึ วิเสสน ของ สมเย ฯ กาลสตฺตมี ใน ปาเตสิ สา วิเสสน ของ ยกฺขินี

"สามเณโร สยกตฺตา ใน วสติ ฯ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก กหํ อาธาร ใน วสติ (หรือ กหํ วิเสสน ของ ฐาเน ฯ อาธาร ใน วสติ) นุ ศัพท์ ปุจฺฉนตฺถ โข ศัพท์ วจนาลงฺการ, โส วิเสสน ของ สามเณโร ฯ สยกตฺตา ใน ลภติ ฯ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก กจฺจิ ศัพท์ ปุจฺฉนตฺถ ภิกฺขาหารํ อวุตฺตกมฺม ใน ลภติ, โส วิเสสน ของ สามเณโร ฯ สยกตฺตา ใน ลภติ โน ศัพท์ ปฏิเสธ ใน ลภติ ฯ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก อุทาหุ ศัพท์ ปุจฺฉนตฺถ (ภิกฺขาหารํ อวุตฺตกมฺม ใน ลภติ) อิติ ศัพท์ อาการ ใน อาวชฺชมานา ฯ อพฺภนฺตรกิริยา ของ ยกฺขินี ตสฺส วิเสสน ของ สามเณรสฺส ฯ ภาวาทิสมฺพนฺธ ใน นิสินฺนภาวํ วิพฺภมิตุกามตาย เหตุ ใน นิสินฺน- นิสินฺนภาวํ อวุตฺตกมฺม ใน ญตฺวา ฯ ปุพฺพกาลกิริยา ใน จินฺเตตฺวา

"หิ ศัพท์ วากฺยารมฺภ สามเณโร เหตุกตฺตา ใน อุปฺปาเทยฺย ลชฺชํ การิตกมฺม ใน อุปฺปาเทยฺย มา ศัพท์ ปฏิเสธ ใน อุปฺปาเทยฺย ฯ อาขฺยาตบท เหตุกตฺตุวาจก เอว ศัพท์ อวธารณ เข้ากับ หิ โข ศัพท์ วจนาลงฺการ เม

สมฺปทาน ใน อุปฺปาเทยฺย เทวตานํ สามีสมฺพนฺธ ใน อนฺตเร ๆ อาธาร ใน อุปฺปาเทยฺย, อหํ สยกตฺตา ใน คจฺฉามิ และ กริสฺสามิ กิริยาสองบท อาขฺยาต บท กตฺตุวาจก อสฺส วิเสสน ของ สามเณรสฺส ๆ ภาวาทิสมฺพนฺธ ใน วิพฺภมเน ๆ ภินฺนาธาร ใน อนฺตรายํ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน กริสฺสามิ อิติ ศัพท์ อาการ ใน จินฺเตตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อาคนฺตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อธิมุจฺจิตฺวา ตสฺส วิเสสน ของ สามเณรสฺส ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน สรีเร ๆ พฺยาปีกาธาร ใน อธิมุจฺจิตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน ปริวตฺเตตฺวา คีวํ การิตกมฺม ใน ปริวตฺเตตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน ปาเตสิ ภูมิยํ อุปสิเลสิกาธาร ใน ปาเตสิ ฯ

โส วิเสสน ของ สามเณโร ๆ สยกตฺตา ใน วิปฺผนฺทิ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก อกฺขีหิ ก็ดี เขเฬน ก็ดี อิตฺถมฺภูต ใน สามเณโร ปริวตฺเตหิ วิเสสน ของ อกฺขีหิ ปคฺฆรนฺเตน วิเสสน ของ เขเฬน ภูมิยํ อุปสิเลสิกาธาร ใน วิปฺผนฺทิ ฯ

อุปาสิกา เหตุกตฺตา ใน นิปชฺชาเปสิ ปุตฺตํ การิตกมฺม ใน นิปชฺชาเปสิ ๆ อาขฺยาตบท เหตุกตฺตุวาจก ปุตฺตสฺส สามีสมฺพนฺธ ใน วิปฺปการํ ตํ วิเสสน ของ วิปฺปการํ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน ทิสฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อาคนฺตฺวา เวเคน ตติยาวิเสสน ใน อาคนฺตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อาลิงฺคิตฺวา ปุตฺตํ อวุตฺตกมฺม ใน อาลิงฺคิตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน นิปชฺชาเปสิ อุรูสุ อุปสิเลสิกาธาร ใน นิปชฺชาเปสิ ฯ

สกลคามวาสิโน วิเสสน ของ ชนา ๆ สยกตฺตา ใน กรึสุ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก อาคนฺตฺวา ปุพฺพกาลกิริยา ใน กรึสุ พลิกมฺมาทีนิ วิเสสน ของ กมฺมานิ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน กรึสุ ฯ

ปน ศัพท์ ปกฺขนฺตรโชตก อุปาสิกา สยกตฺตา ใน อภาสิ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก ปริเทวมานา อพฺภนฺตรกิริยา ของ อุปาสิกา อิมา วิเสสน ของ คาถา ๆ อวุตฺตกมฺม ใน อภาสิ

“วจนำ วุตฺตกมฺม ใน สุตำ เม อนภิหิตกตฺตา ใน สุตำ ๆ กิตบท กมฺมวาจก ‘เย วิเสสน ของ ชนา ๆ สยกตฺตา ใน อุปวสนฺติ และ จรนฺติ กิริยาสองบท อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก จาตุทฺทสึ ก็ดี ปณฺจทสึ ก็ดี อฏฺฐมึ ก็ดี* ปาริหาริยปกฺขำ ก็ดี อจฺจนฺตสำโยค ใน อุปวสนฺติ ยา วิเสสน ของ อฏฺฐมี[๒] จ สีศัพท์ ปทสมุจฺจยตฺถ เข้ากับ จาตุทฺทสึ, ปณฺจทสึ, ยา ปกฺขสฺส อฏฺฐมี ตำ อฏฺฐมึ และ ปาริหาริยปกฺขำ ปกฺขสฺส สามีสมฺพนฺธ ใน อฏฺฐมี ๆ ลิงฺคตฺถ[๓] ตำ วิเสสน ของ อฏฺฐมึ อฏฺฐงฺคสฺสมาคตำ วิเสสน ของ อุโปสถำ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน อุปวสนฺติ พฺรหฺมจริยำ อวุตฺตกมฺม ใน จรนฺติ, ยกฺขา สยกตฺตา ใน กีฬนฺติ น ศัพท์ ปฏิเสธ ใน กีฬนฺติ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก เตหิ วิเสสน ของ ชเนหิ ๆ สหตฺถตติยา ใน กีฬนฺติ[๔] (หรือ

---

* จาตุทฺทสึ, ปณฺจทสึ และอฏฺฐมึ จะสัมพันธ์เป็นวิเสสน ของ ติถึ ก็ได้ และใช้ ติถึ เป็น อจฺจนฺตสำโยค

[๒] อฏฺฐมี จะสัมพันธ์เป็นวิเสสน ของ ติถิ ก็ได้ และใช้ ติถิ เป็นประธาน

[๓] จะเติม โหติ มาคุมพากย์ก็ได้

[๔] บทตติยาวิภัตติ ซึ่งมิใช่ กรณะ, ตติยาวิเสสนะ หรือ เหตุ แต่มีเนื้อความบ่งชัดว่าเป็นเครื่องประกอบ แม้จะไม่มี สห หรือ สทฺธึ อยู่ด้วย ก็สัมพันธ์ว่า สหัตถตติยา ได้ ไม่จำเป็นต้องเติม สห หรือ สทฺธึ เข้ามา ดังคาถาแสดงชื่อเรียกพร้อมทั้งอุทาหรณ์ว่า

สหโยโค ทฺวธา โหติ สหตฺถ สหโยคโต

โส ปุตฺเตน คโต เคหำ ปุตฺเตน สห สงฺคโม ฯ

แปลว่า การประกอบสหศัพท์ มี ๒ อย่าง คือ สหัตถะ (อรรถแห่งสหะ) และสหโยคะ (ประกอบกับ สหะ) เช่น า**โส ปุตฺเตน คโต เคหำ** เขาไปแล้วสู่เรือนกับบุตรำ (**ปุตฺเตน เป็นสหัตถตติยา** ใน คโต) า**ปุตฺเตน สห สงฺคโม** ความสังคมพร้อมกับบุตรำ (ปุตฺเตน เป็นสหโยคตติยา ใน สห) ฯ อธิบายว่า ตติยาวิภัตติที่ใช้ในอรรถนี้ เมื่อไม่มี **สห** หรือ **สทฺธึ** อยู่ด้วย เรียกว่า สหัตถตติยา แต่ถ้ามีอยู่ด้วย เรียกว่า **สหโยคตติยา** ส่วนในปัจจุบัน ไม่ได้แยกเรียกเป็น ๒ อย่าง นิยมเรียกว่า **สหัตถตติยา** ทั้งสิ้น.

ชเนหิ สหตฺถตติยา ใน สทฺธึ ฯ ศัพท์ กิริยา-สมวาย เข้ากับ กีพนฺติ) อิติ ศัพท์ สรูป ใน วจนำ อรหตำ สามีสมฺพนฺธ[๕] ใน วจนำ, สา วิเสสน ของ อหำ ฯ สยกตฺตา ใน ปสฺสามิ ฯ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก อิทานิ ก็ดี อชฺช ก็ดี กาลสตฺตมี ใน ปสฺสามิ, ยกฺขา สยกตฺตา ใน กีพนฺติ ฯ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก สานุนา สหตฺถตติยา ใน กีพนฺติ (หรือ สานุนา สหตฺถตติยา ใน สทฺธึ ฯ ศัพท์ กิริยาสมวาย เข้ากับ กีพนฺติ) อิติ ศัพท์ สรูป ใน อิมา คาถา ฯ

---

[๕] อรหตำ อาจารย์บางท่าน สัมพันธ์เป็น ฉฏฺฐีอปาทาน ใน สุตำ